بسم الله الرحمن الرحیم

حسابداری بخش عمومی

نویسندگان:

دکتر پرویز سعیدی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی آباد کتول

رضا جعفری

مدرس دانشگاه و عضو انجمن حسابداران خبره ایران

ماریه حسنی

دانشجوی دکتری حسابداری و مدرس دانشگاه

انتشارات نگاه دانش

سرشناسه : سعیدی، پرویز
عنوان و نام پدیدآور : حسابداری بخش عمومی / نویسندگان پرویز سعیدی، رضا جعفری، ماریه حسنی
مشخصات نشر : تهران: نگاه دانش، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری : ۲۸۸ ص
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۴۲۰-۰
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
موضوع : حسابداری
موضوع : Accounting
شناسه افزوده : سعیدی، پرویز
شناسه افزوده : جعفری، رضا
شناسه افزوده : حسنی، ماریه
رده بندی کنگره : HF ۵۶۵۵
رده بندی دیویی : ۶۵۷
شماره کتابشناسی ملی : ۵۸۵۷۵۹۲

خرید الکترونیکی کتاب‌های نگاه دانش

www.negahedanesh.com

اخبار کتاب‌های نگاه دانش

Telegram.me/negahedaneshstore

انتشارات نگاه دانش

◆ نام کتاب:	**حسابداری بخش عمومی**
◆ مولفین:	**دکتر پرویز سعیدی - رضا جعفری – ماریه حسنی**
◆ ناشر:	**نگاه دانش**
◆ حروف‌چینی و صفحه‌آرایی:	**هما مرادی**
◆ طراح جلد:	**نگاه دانش**
◆ نوبت چاپ:	**اول – ۱۳۹۸**
◆ تیراژ:	**جلد**
◆ قیمت:	**تومان**
◆ لیتوگرافی/ چاپ / صحافی:	**باختر / شاهین / صالحانی**
◆ شابک:	**۹۷۸-۹۶۴-۱۵۷-۴۲۰-۰**

توجه: کلیه‌ی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است و هیچ کس حقیقی و حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمتی از اثر را به صورت چاپ، فتوکپی، جزوه، و حتی دست‌نویس ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

انتشارات نگاه دانش: انقلاب- خ ۱۲ فروردین- ساختمان ناشران پلاک ۲۷۱- طبقه ۲- واحد ۴

تلفن: ۶۶۹۵۴۸۹۲ - تلفکس: ۶۶۴۸۶۱۵۴

پیشگفتار

حسابداری بخش عمومی مجموعه‌ای متشکل از مفاهیم ، مفروضات، استانداردها، رویه‌ها و دستورالعمل‌های حسابداری به منظور شناسایی ، اندازه‌گیری و گزارشگری رویدادهای مالی واحدهای گزارشگر می‌باشد. بعبارت دیگر سیستمی است که بر عملیات مالی و محاسباتی وزارتخانه‌ها و کلیه واحدهای گزارشگر (دستگاه‌های اجرایی) مانند وصول درآمد و انجام هزینه و اداره امور مالی، نگاهداری و تنظیم حساب و چگونگی ارائه صورت حساب‌ها و گزارشات مالی دستگاه‌های ذیربط می‌پردازد و در این راستا از ابزارهای قانونی و هدایتی مانند (قانون محاسبات عمومی، اصول و مبانی نظری و استانداردهای حسابداری بخش عمومی، اصول و روش‌های متداول حسابداری در این بخش و سایر قوانین مرتبط در حوزه عملیاتی ...) جهت ارائه عملکرد مالی دولت بهره می‌برد. با وجود سیستم حسابداری بخش عمومی کارآمد می‌توان شاهد وضعیت بهتری از نظام پاسخگویی مالی دولت و شفافیت گزارشگری در این حوزه بود.

تهیه گزارشات مالی مناسب نیاز به سیستم مناسب حسابداری دارد . بدین منظور با توجه به تغییرات اساسی نظام بودجه‌ریزی کشور با رهنمودها و دستورالعمل‌های ابلاغی صندوق بین‌المللی پول که در واقع بودجه شکل خلاصه شده‌ای از چگونگی برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل روند مالی دولت است. سیستم حسابداری بخش عمومی باید طوری هماهنگ با نظام بودجه‌ریزی ارتباط برقرار کند که بتواند وظایف پاسخگویی مالی دولت به ملت را بصورت شفاف ارائه نماید.

بر این اساس دانش‌پژوهان امروز حسابداری لازم است با اصول و موازین و تکنیک‌های متداول این رشته بالاخص حسابداری بخش عمومی آشنا شوند تا بتوانند دولت را به منظور ارائه وظایف خود از طریق این سیستم یاری رسانند.

نویسندگان کتاب امیدوارند که بتوانند خوانندگان را در خصوص نظام حسابداری بخش عمومی در تئوری و عمل آگاه نمایند، همچنین کوشش شده است تا مطالب کتاب به طریق خودآموز ارائه شود بدین منظور در پایان هر فصل مثال‌های متعدد همراه با مسائل ارائه شده است.

مطالب این کتاب در **چهارده فصل** تنظیم شده که شامل موارد زیر است:

- **در فصل اول:** به کلیات حسابداری بخش عمومی شامل تعاریف، استفاده‌کنندگان، خصوصیات و کارکردها ، مقایسه حسابداری دولتی با حسابداری بازرگانی، اهمیت بودجه و ... پرداخته شده است.
- **در فصل دوم:** مفاهیم نظری و استانداردهای حسابداری بخش عمومی مورد بحث قرار می‌گیرد. همچنین در این فصل به گزارشگری مالی بخش عمومی، عناصر صورت‌های مالی، استانداردهای حسابداری بخش عمومی پرداخته شده است.
- **در فصل سوم:** با توجه به اهمیت مبانی حسابداری به تشریح دقیق آنها پرداخته شده و در پایان فصل مقایسه این مبانی با یکدیگر انجام شده است.
- **در فصل چهارم:** آشنایی با تهیه و تنظیم صورت‌های مالی اساسی بخش عمومی، اجزای مجموعه کامل صورت‌های مالی و اهداف صورت‌های مالی انجام شده است.
- **در فصل پنجم:** آشنایی به انواع طبقه‌بندی حساب‌های بخش عمومی و تشریح ساختار و طبقات حساب و حساب‌های کل، معین، تفضیل مورد بحث قرار می‌گیرد.
- **در فصل ششم:** به عملیات حسابداری اعتبارات هزینه‌ای پرداخته شده و مواردی چون تعریف اهم موارد مربوط به عملیات حسابداری اعتبارات هزینه‌ای، عملیات حسابداری، انواع سرفصل حساب‌ها بیان شده و در پایان فصل نحوه بستن حساب‌ها ارائه شده است.
- **در فصل هفتم:** به حسابداری وجوه سپرده ، انواع سپرده و نحوه سیستم حسابداری سپرده پرداخته شده و در پایان فصل نحوه بستن حساب سپرده بیان شده است.

- **در فصل هشتم:** به آشنایی با تعاریف مهم مربوط به حقوق و مزایا طبق قانون مدیریت خدمات کشوری ، عملیات حسابداری و نحوه بستن حساب‌های حقوق و مزایا می‌پردازد.
- **در فصل نهم:** به دلیل اینکه بخش عمده‌ای از منابع مالی دولت صرف اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای می‌شود و اهمیت این موضوع در منابع و مصارف این اقلام در بودجه کل کشور، و همچنین قوانین و مقررات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای، مراحل اجرائی طرح‌ها ، آشنایی با صورت وضعیت پیمانکاران و نحوه کسورات قانونی بیان شده و در پایان فصل به بستن حساب‌های موقت و دائم می‌پردازد.
- **درفصل دهم:** به حسابداری مطالبات تایید شده پیمانکاران به عنوان ضمانتنامه وجه‌الضمان پرداخته شده است.
- **در فصل یازدهم:** به آشنایی با اوراق مشارکت، عملیات حسابداری آن از جمله شامل میزان فروش اوراق مشارکت انتشار یافته، واریز منابع حاصل از فروش آن به حساب خزانه، دریافت وجوه حاصل از فروش از خزانه، شناسایی سود تضمین شده تحقق یافته در پایان هر سال مالی، تسویه بدهی‌های واحد گزارشگر از طریق واگذاری آن به اشخاص ذینفع، بازپرداخت سود تضمین شده و اصل اوراق مشارکت می‌پردازد.
- **در فصل دوازدهم:** به تعاریف اصطلاحات کاربردی مرتبط با اسناد خزانه اسلامی (اسناد خزانه اسلامی، حفظ قدرت خرید ، بدهی مسجل و ...) و عملیات حسابداری آن می‌پردازد.
- **در فصل سیزدهم:** به عملیات حسابداری خانه‌های سازمانی پرداخته شده است.
- **در فصل چهاردهم:** در قالب یک مثال جامع به نحوه تهیه و تنظیم صورت تغییرات در وضعیت مالی، گردش حساب تغییرات در ارزش خالص، صورت وضعیت مالی و در انتهای فصل، بستن حساب‌ها در پایان سال مالی، بستن حساب‌های مالی موقت، بستن حساب‌های مالی دایمی، بستن حساب‌های بودجه‌ای، افتتاح حساب‌های مالی، افتتاح حساب‌های بودجه‌ای می‌پردازد.

در پایان مراتب سپاسگزاری و تشکر خود را بحضور استادان محترم حسابداری، صاحبنظران، کارکنان حسابداری بخش عمومی دولتی و واحدهای گزارشگر، متخصصان مالی و دانشجویان عزیز تقدیم می داریم و امیدواریم با راهنمائی‌های عالمانه و خردمندانه ما را یاری دهند تا از اظهار نظر ارزنده آنان بهره‌مند گردیم.

نویسندگان

تابستان ۱۳۹۸

فهرست مطالب

فصل ۱. آشنایی با کلیات حسابداری بخش عمومی

مقدمه ۱۱
تعریف حسابداری ۱۲
تعریف حسابداری بخش عمومی ۱۲
۱. شناسایی ۱۳
۲. اندازه‌گیری ۱۳
۳. ثبت ۱۳
۴. طبقه‌بندی ۱۳
۵. تلخیص ۱۳
۶. گزارشات رویدادهای مالی واحدهای گزارشگر ۱۳
اهداف اصلی نظام حسابداری بخش عمومی ۱۴
مسئولیت پاسخگویی در بخش عمومی ۱۵
استفاده‌کنندگان اصلی گزارشگری حسابداری بخش عمومی ۱۶
۱. شهروندان ۱۶
۲. شوراها ۱۷
۳. مجلس شورای اسلامی ۱۷
۴. رهبر ۱۸
۵. مقامات اجرایی ۱۸
فواید، خصوصیات و کاربرد حسابداری بخش عمومی ۱۹
تفاوت‌های بخش دولتی با بخش خصوصی ۲۰
۱. انگیزه و هدف تأسیس ۲۰
۲. مالکیت ۲۰
۳. منابع مالی مورد نیاز ۲۰
۴. ارتباط هزینه و درآمد ۲۰
۵. کسب درآمد اجباری ۲۱
مراحل انجام هزینه در دستگاههای اجرایی ۲۱
تعریف مراحل خرج (هزینه) ۲۱
فزونی مصارف بر منابع بودجه‌ای ۲۴
فزونی منابع بر مصارف بودجه‌ای ۲۴
مفهوم بودجه‌ریزی عملیاتی ۲۵
قوانین نظام مالی کشور ۲۶
انواع واحدهای گزارشگر دولتی در ایران ۲۸
سیستم اندازه‌گیری عملکرد موثر در سازمان های بخش عمومی ۲۸
خودآزمایی ۳۱

فصل ۲. آشنایی با مفاهیم نظری و استانداردهای حسابداری بخش عمومی

۱.مفاهیم نظری در حسابداری بخش عمومی ۳۵
۱-۱. اهداف گزارشگری مالی ۳۵
۱-۲. واحد گزارشگر ۳۶
۱-۳. عناصر صورت‌های مالی ۳۶
۱-۴. ویژگی‌های کیفی اطلاعات مندرج در گزارشگری مالی با مقاصد عمومی ۳۸
۲. چارچوب نظری استانداردهای حسابداری دولتی ۳۹
۳.استانداردهای حسابداری بخش عمومی ۴۰
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره ۱: نحوه ارائه صورت‌های مالی ۴۱
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۲: نحوه ارائه اطلاعات بودجه‌ای در صورت‌های مالی ۴۱
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۳: درآمد حاصل از عملیات غیر مبادله‌ای (مالیات و انتقالات) ۴۱
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۴: درآمدهای حاصل از عملیات مبادله‌ای ۴۲
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۵: دارایی‌های ثابت ۴۲
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۶ موجودی‌ها ۴۲
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره ۷: دارایی‌های نامشهود ۴۲
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره۸: ذخایر، بدهیهای احتمالی و دارایی‌های احتمالی ۴۳
استانداردهای حسابداری بخش عمومی شماره ۹: حسابداری مخارج تامین مالی ۴۳
استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره۱۰: رویه‌های حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و اشتباهات ۴۳
استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۱۱: افشای اطلاعات اشخاص وابسته ۴۳
استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۱۲: مزایای بازنشستگی کارکنان ۴۴
استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۱۳:آثار تغییر در نرخ تبدیل ارز ۴۵

استاندارد حسابداری بخش عمومی شماره ۱۴: رویدادهای پس از تاریخ گزارشگری ۴۵
رویه‌های مورد عمل در حسابداری بخش عمومی ۴۶
دستورالعمل‌های حسابداری بخش عمومی ۴۶
نظام حسابداری بخش عمومی ۴۷
استانداردهای حسابرسی دولتی ۴۷
حسابرسی بخش عمومی در ایران ۴۷
تئوری‌های مورد استفاده در بخش عمومی ۴۸
انواع تئوری مربوط به حقوق صاحبان سهام ۴۹
خودآزمایی ۵۳

فصل ۳. مبنای حسابداری

تعریف و تبیین مفاهیم مبنای حسابداری ۵۷
مقدمه ۵۷
تعریف مبنای حسابداری ۵۷
انواع مبنای حسابداری بخش عمومی ۵۷
۱. مبنای نقدی کامل ۵۷
۲. مبنای تعهدی کامل ۵۸
۳. مبنای نیمه تعهدی ۵۸
۴. مبنای تعهدی تعدیل شده ۵۸
۵. مبنای نقدی تعدیل شده ۵۹
مقایسه مبانی مختلف حسابداری دولتی ۶۰
خودآزمایی ۶۵
مسائل فصل ۶۶

فصل ۴. آشنایی با تهیه و تنظیم صورت‌های مالی اساسی بخش عمومی

تعریف و تبیین اجزای صورت‌های مالی ۷۱
۱. صورت وضعیت مالی ۷۱
۲. صورت تغییرات در وضعیت مالی ۷۲
۳. گردش حساب تغییرات در ارزش خالص ۷۴
۴. صورت مقایسه بودجه و عملکرد ۷۴
۵. یادداشت‌های توضیحی ۷۶
۶. صورت جریان وجوه نقد ۷۶
محتویات صورت‌های مالی ۷۷
اهداف صورت‌های مالی ۷۷
خودآزمایی ۷۹

فصل ۵. آشنایی با انواع طبقه‌بندی حساب‌های بخش عمومی

ساختار حساب‌ها ۸۳
۱. حساب‌های اصلی ۸۳
۲. حساب‌های تفصیلی: ۸۳
کدینگ حساب‌ها ۸۳
۱. طبقه حساب‌ها ۸۳
۲. حساب‌های کل ۸۴
۳. حساب‌های معین ۸۴
۴. حساب‌های تفضیلی ۸۴
عوامل هزینه و مراکز هزینه ۸۶
تذکر برخی نکات مهم ۸۶
خودآزمایی ۸۹

فصل ۶. عملیات حسابداری اعتبارات هزینه‌ای

مقدمه ۹۳
تعاریف موارد مربوط به عملیات حسابداری اعتبارات هزینه‌ای ۹۴
تعریف اعتبارات هزینه‌ای (وجوه جاری) ۹۴
تعریف بودجه ۹۴
ابلاغ بودجه ۹۴
موافقتنامه ۹۴
اعتبار مصوب ۹۵
تخصیص اعتبار ۹۵
تنخواه‌گردان حسابداری ۹۵
تنخواه‌گردان پرداخت ۹۵
ذیحساب ۹۶
عامل ذیحساب ۹۶

مالیات بر ارزش افزوده ۹۷
اسناد واخواهی ۹۷
حساب انتظامی ۹۷
ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان ۹۸
پیش پرداخت ۹۸
ضمانت‌نامه پیش پرداخت ۹۸
علی‌الحساب ۹۹
استرداد کسور حسن انجام کار ۹۹
دستورالعمل‌های حسابداری مربوط به عملیات حسابداری اعتبارات هزینه‌ای ۹۹
بستن حساب‌ها در پایان سال مالی ۱۱۵
افتتاح حساب‌ها در ابتدای سال مالی ۱۲۰
خودآزمایی ۱۲۹
مسائل فصل ۱۴۰

فصل ۷. حسابداری وجوه سپرده

مقدمه ۱۴۹
تعاریف ۱۴۹
تعریف سپرده و انواع آن ۱۴۹
معاملات دولتی ۱۵۰
سپرده حسن انجام کار (معامله) ۱۵۰
سپرده قضائی و عادی ۱۵۰
مقررات حسابداری وجوه سپرده ۱۵۱
حسابداری وجوه سپرده ۱۵۱
مثال‌های مربوط به حسابداری وجوه سپرده ۱۵۴
خودآزمایی ۱۶۰
مسائل فصل ۱۶۱

فصل ۸. آشنایی با حساب‌های حقوق و مزایای بخش عمومی

مقدمه ۱۶۷
حسابداری حقوق و مزایای واحد گزارشگر ۱۶۹
مثال‌های مربوط به حقوق و مزایا ۱۷۲
خودآزمایی ۱۷۵
مسائل فصل ۱۷۶

فصل ۹. عملیات حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

مقدمه ۱۷۹
مصارف بودجه عمومی دولت ۱۷۹
دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۸۰
دارایی‌های مالی ۱۸۰
طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۸۰
طبقه‌بندی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۸۱
۱. طرح عمرانی انتفاعی ۱۸۲
۲. طرح عمرانی غیر انتفاعی ۱۸۲
۳. طرح عمرانی مطالعاتی ۱۸۲
صورت وضعیت ۱۸۴
عملیات حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۸۴
بستن حساب‌ها در پایان سال مالی ۱۹۲
افتتاح حساب‌ها در ابتدای سال مالی ۱۹۶
مثال‌های مربوط به عملیات حسابداری اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ۱۹۸
ملغی‌گیری حساب‌های معین ۲۰۱
الف) تهیه صورت‌های مالی واحد گزارشگر فردوس ۲۰۳
بستن حساب‌ها در پایان سال مالی ۲۰۴
خودآزمایی ۲۱۶
مسائل فصل ۲۱۷

فصل ۱۰. حسابداری مطالبات تایید شده پیمانکاران به عنوان ضمانتنامه وجه‌الضمان...

مقدمه ۲۲۷
تعاریف و تبیین اصطلاحات کاربردی ۲۲۷
حسابداری مطالبات تایید شده پیمانکاران به عنوان ضمانتنامه وجه‌الضمان ۲۲۸
مثال‌های مربوط به حسابداری مطالبات تایید شده پیمانکاران به عنوان ضمانتنامه وجه‌الضمان ۲۳۰
خودآزمایی ۲۳۲
مسائل فصل ۲۳۲

فصل ۱۱. حسابداری اوراق مشارکت

مقدمه ۲۳۵
تعاریف و تبیین اصطلاحات کاربردی فصل یازدهم ۲۳۵
اوراق مشارکت ۲۳۵
بانک عامل ۲۳۶
حسابداری مربوط به اوراق مشارکت ۲۳۶
واحد گزارشگر دریافت‌کننده منابع حاصل از واگذاری اوراق مشارکت ۲۴۰
اداره کل مدیریت بدهی‌ها و تعهدات عمومی دولت ۲۴۰
مثال‌های مربوط به حسابداری اوراق مشارکت ۲۴۱
خودآزمایی ۲۴۷
مسائل فصل ۲۴۸

فصل ۱۲. حسابداری اسناد خزانه اسلامی

مقدمه ۲۵۱
تعاریف و تبیین اصطلاحات کاربردی مرتبط با اسناد خزانه اسلامی ۲۵۲
حسابداری اسناد خزانه ۲۵۴
واحد گزارشگر واگذارکننده اسناد خزانه اسلامی ۲۵۴
وزارت امور اقتصادی و دارایی – مرکز مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی ۲۵۹
مثال‌های مربوط به حسابداری اسناد خزانه اسلامی ۲۵۹
خودآزمایی ۲۶۳
مسائل فصل ۲۶۴

فصل ۱۳. حسابداری خانه‌های سازمانی

حسابداری خانه‌های سازمانی ۲۶۷
مثال حسابداری خانه‌های سازمانی ۲۶۸
خودآزمایی ۲۶۹
مسائل فصل ۲۶۹

فصل ۱۴. مثال جامع از صورت‌های مالی و عملیات بستن و افتتاح حساب‌ها

مقدمه ۲۷۳
تعریف و تبیین اصطلاحات کاربردی ۲۷۳
مثال جامع از صورت‌های مالی و عملیات بستن و افتتاح حساب‌ها ۲۷۴
الف) تهیه تراز عملیات حساب‌ها ۲۷۴
ب) تهیه صورت‌های مالی ۲۷۵
پ) بستن حساب‌ها در پایان سال مالی ۲۷۶
دفاتر سال ۱۲۹۷ واحد گزارشگر نمونه ۲۷۷
مثال دیگر از صورت های مالی و عملیات بستن و افتتاح حساب‌ها ۲۸۳
الف) ثبت‌های اصلاحی مربوط به بستن حساب تنخواه‌گردان پرداخت ۲۸۳
ب) بستن حساب‌ها در پایان سال مالی ۲۸۵
دفاتر سال ۱۲۹۸ واحد گزارشگر ۲۸۵
ج) افتتاح حساب‌ها به تاریخ ۱۳۹۸/۱/۱ ..... ۲۸۵
مسائل فصل ۲۸۶
منابع فارسی و انگلیسی ۲۸۷